

УДК 338.532

Пушкарчук І. М., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

РЕГІОНАЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ЦІН В УКРАЇНІ

У статті визначено об'єктивні та суб'єктивні фактори регіональної диференціації цін в Україні. Проаналізовано рівень середніх споживчих цін та індекси споживчих цін на товари й послуги за регіонами України, на основі чого зроблено висновок про суттєву регіональну диференціацію цін в країні, що є одним із аспектів рівня життя населення, який перешкоджає забезпеченню однакових умов життя за територією країни та посилює соціальне розшарування. Визначено регіони України, у яких забезпечення потреб населення у товарах і послугах обходиться найдорожче та найдешевше.

Ключові слова: регіон, ціна, диференціація, асиметрія, регіональна диференціація цін.

Pushkarchuk I.

REGIONAL DIFFERENTIATION OF PRICES IN UKRAINE

Introduction. The level and dynamics of prices for basic commodities of national consumption is an important aspect of living standards. Differentiation of prices by regions of Ukraine is deepened in recent years that has caused the growth of disproportions in living standards, social stratification and also reducing purchasing power. It is unacceptable in modern globalization processes and globalization of society. The purpose of this article is to investigate

Пушкарчук І. М.

regional differentiation of prices in Ukraine. The methodological base of the research was the developments of economic science according to the study of regional development, pricing in the regions of Ukraine. Results. Approximately the same prices in the consumer market by regions of Ukraine are observed in poultry, frozen fish, sunflower oil and butter. A bit higher level of regional differentiation of prices in Ukraine is observed for such food items like pork, beef, buckwheat groats. The most significant level of regional differentiation of prices is observed for pork fat, potatoes, bread, wheat flour of the highest quality, carrots, bread rye and rye-wheat, beets, onions in 2012–2013. In general regions of Ukraine with the cheapest goods are regions with low socio-economic development – Rivne, Chernivtsi, Ternopol, Zhytomyr and Vinnytsya. Ukrainian regions of the most expensive products are Kyiv city, Sevastopol city, Donetsk, Kyiv and Luhansk regions. Kyiv city being the highest socio-economic development region in Ukraine is a leader in the prices of practically all goods and services. Analysis of regional differentiation of prices in Ukraine shows that there is a direct correlation between the level of consumer prices and population of the region and between consumer prices and the level of socio-economic development. High level of inter-regional asymmetries in levels of prices in Ukraine indicates the disunity of the internal market. Moreover, Ukraine has significant intraregional differentiation of prices. Regions with the highest average consumer prices are characterized by the highest consumer price index (inflation index). This situation further enhances interregional differentiation of prices in Ukraine, as well as general, the social development of the country. Conclusion. Regional differentiation of prices in Ukraine as a result of disproportions in socio-economic development of the country's regions is rather significant and it has been increasing for recent years. Differentiation of prices in almost all groups and subgroups of products is observed in regions of Ukraine.

Key words: region, price, differentiation, asymmetry, regional differentiation in prices.

Пушкарчук И. Н.

РЕГИОНАЛЬНАЯ ДИФФЕРЕНЦИАЦИЯ ЦЕН В УКРАИНЕ

В статье определены объективные и субъективные факторы региональной дифференциации цен в Украине. Проанализирован уровень средних потребительских цен и индексы потребительских цен на товары и услуги по регионам Украины, на основании чего сделан вывод о существенной региональной дифференциации цен в стране являющейся одним из аспектов уровня жизни населения, что препятствует обеспечению равных условий жизни по территории страны и усиливает социальное расслоение. Определены регионы Украины, в которых обеспечение потребностей населения в товарах и услугах обходится дороже и дешевле.

Ключевые слова: регион, цена, дифференциация, асимметрия, региональная дифференциация цен.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Цінова політика країни повинна забезпечувати такий рівень цін на споживчі товари, за якого вони будуть доступними населенню відповідно до рівня отримуваних доходів. При цьому держава повинна гарантувати однаковий їх рівень за всією територією та недопущення необ'єктивного росту цін.

Однак, в останні роки поглибилась диференціація цін за регіонами України, що обумовило зростання диспропорцій в рівні життя населення, соціальне розшарування, а також зниження купівельної спроможності населення. А це є недопустимим в умовах сучасних глобалізаційних процесів і глобалізації суспільства. Таким чином, в контексті формування цілісної економічної системи держави питання цінової диференціації між регіонами в Україні сьогодні набувають особливої актуальності, що зумовлене двома основними факторами: наявністю стрімких глобалізаційних процесів у світі та необхідністю забезпечити економічну стійкість держави та її міжрегіональну інтегрованість [1, с. 214].

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженню окремих аспектів ціноутворення, формування і реалізації цінової політики України присвячені праці багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, значний внесок у даному напрямі здійснили провідні вчені-економісти: В. Гесць, Д. Кушман, А. Ревенко, М. Самборський, Д. Стеченко, О. Холонюк, С. Шульц та багато інших. Основним чином увага дослідників акцентується на дослідженні регулюючої ролі держави у питаннях ціноутворення й державній політиці у даному напрямі, причинах регіональної диференціації цін. Однак, дана проблематика з огляду на інфляційні проблеми сьогодення, зростаючу диференціацію в рівнях життя населення, територіальну розінтегрованість в Україні та вимоги сучасності потребує подальших досліджень.

Цілі статті. Таким чином, мета даної статті полягає у дослідженні регіональної диференціації цін в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Під регіональною диференціацією цін розуміється встановлення різних їх величин на однаковий товар у різних регіонах країни. У результаті регіональної диференціації цін виникають і диспропорції у соціальному розвитку, адже величина та динаміка цін на основні товари народного споживання є важливим аспектом рівня життя населення.

Основним чином регіональна диференціація цін в Україні зумовлена об'єктивно-суб'єктивними відмінностями окремих регіонів. Так і фактори регіональної диференціації цін в Україні можна об'єднати у 2 групи:

- об'єктивні: географічні межі ринків та нерівномірний просторовий розподіл видів економічної діяльності; територіальне розташування, наявність та наближеність до великих міст; чисельність населення регіонів та розселеність населення за їх територією; забезпеченість регіону різного роду природними ресурсами; кліматичні умови;

спеціалізація регіону (в регіонах, де переважає промислове виробництво, ціни на продукти харчування вищі, ніж в тих, де більшу частку валового регіонального продукту складає сільськогосподарська продукція);

- суб'єктивні: відсутність нормативно-правового забезпечення формування собівартості у різних видах економічної діяльності, що обумовлює диференціацію собівартості, виходячи із якої встановлюється ціна на товари і послуги; місце продажу, що визначається каналами товароруку (прямими чи опосередкованими); значні відмінності регіонів у рівнях соціально-економічного розвитку; фінансово-економічна нестабільність в країні; розінтегрованість регіональних соціально-економічних систем; недобросовісна конкуренція як результат монополізації економіки; регіональні особливості і відмінності в поведінці й перевагах споживачів.

Як підтверджує проведений аналіз за регіонами України прослідковується диференціація цін практично за всіма групами та підгрупами товарів (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз регіональної диференціації
 середніх споживчих цін * (ССЦ) в Україні**

Показники	Роки	Середнє значення в Україні	Максимальне значення (регіон)	Мінімальне значення (регіон)	Розмах варіації (ст.4-ст.5)	Рівень диференціації (ст.4/ст.5)	Мінімальне значення, у % до середнього
1	2	3	4	5	6	7	8
1. ССЦ на рис, грн./кг	2012	8,09	10,40 (м. Київ)	6,59 (Чернігівська обл.)	3,81	1,58	81,46
	2013	8,76	10,55 (м. Севастополь)	7,22 (Чернігівська обл.)	3,33	1,46	82,42
2. ССЦ на хліб пшеничний з борошна вищого гатунку, грн./кг	2012	6,55	8,93 (м. Київ)	5,04 (Одеська обл.)	3,89	1,77	76,95
	2013	6,84	10,14 (м. Київ)	5,28 (Одеська обл.)	4,86	1,92	77,19
3. ССЦ на хліб житній, житньо-пшеничний, грн./кг	2012	5,48	6,58 (Луганська обл.)	4,55 (Полтавська обл.)	2,03	1,45	83,03
	2013	5,50	6,71 (Донецька обл.)	4,73 (Черкаська обл.)	1,98	1,42	86,00

продовж. табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8
4. ССЦ на крупі гречані, грн./кг	2012	9,18	10,70 (м. Київ)	8,45 (АР Крим)	2,25	1,27	92,05
	2013	7,65	8,71 (м. Київ)	7,02 (Вінницька бл.)	1,69	1,24	91,76
5. ССЦ на яловичину, грн./кг	2012	55,73	64,06 (Київська обл.)	50,33 (Донецька обл.)	13,7	1,27	90,31
	2013	53,10	60,53 (Київська обл.)	47,90 (Донецька обл.)	12,6	1,26	90,21
6. ССЦ на свинину, грн./кг	2012	50,58	56,16 (м. Київ)	45,86 (Чернігівська обл.)	10,3	1,22	90,67
	2013	48,70	52,45 (Одеська обл.)	43,61 (Волинська обл.)	8,84	1,20	89,55
7. ССЦ на птицю, грн./кг	2012	23,14	25,33 (м. Севастополь)	21,95 (Івано-Франківська обл.)	3,38	1,15	94,86
	2013	21,90	23,34 (Чернівецька обл.)	20,50 (Харківська обл.)	2,84	1,14	93,61
8. ССЦ на рибу морожену, грн./кг	2012	32,10	34,91 (Херсонська обл.)	30,54 (Чернігівська обл.)	4,37	1,14	95,14
	2013	31,19	33,71 (Черкаська обл.)	29,32 (Одеська обл.)	4,39	1,15	94,00
9. ССЦ на молоко пастеризоване жирністю до 2,5%, грн./кг	2012	7,22	8,18 (Чернігівська обл.)	5,88 (Вінницька обл.)	2,30	1,39	81,44
	2013	7,98	9,26 (м. Севастополь)	7,00 (Тернопільська обл.)	2,26	1,32	87,72
10. ССЦ на сири м'які жирні, грн./кг	2012	39,67	45,76 (Полтавська обл.)	31,37 (Івано-Франківська обл.)	14,39	1,46	79,08
	2013	41,12	49,69 (Полтавська обл.)	33,46 (Івано-Франківська обл.)	16,23	1,49	81,37
11. ССЦ на масло, грн. за 200 г	2012	13,05	14,21 (Донецька обл.)	11,74 (Тернопільська обл.)	2,47	1,21	89,96
	2013	14,98	16,20 (Чернівецька обл.)	13,70 (Тернопільська обл.)	2,50	1,18	91,46

продовж. табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8
12. ССЦ на яйця, грн. за 10 шт.	2012	9,44	11,24 (м. Севастополь)	8,22 (Кіровоградська обл.)	3,02	1,37	87,08
	2013	11,66	13,87 (м. Київ)	9,88 (Житомирська, Миколаївська обл.)	3,99	1,40	84,73
13. ССЦ на олію соняшникову, грн./л	2012	15,69	16,22 (Львівська обл.)	14,95 (Вінницька обл.)	1,27	1,08	95,28
	2013	14,52	15,4 (Закарпатська обл.)	13,79 (Миколаївська обл.)	1,61	1,12	94,97
14. ССЦ на сало, грн./кг	2012	27,63	40,26 (м. Київ)	19,92 (Чернівецька обл.)	20,3 4	2,02	72,10
	2013	26,90	39,96 (м. Київ)	19,79 (Чернівецька обл.)	20,1 7	2,02	73,57
15. ССЦ на капусту білокачанну, грн./кг	2012	2,29	2,85 (м. Київ)	1,69 (Рівненська обл.)	1,16	1,69	73,80
	2013	2,27	2,75 (м. Київ)	1,68 (Рівненська обл.)	1,07	1,64	74,01
16. ССЦ на цибулю ріпчасту, грн./кг	2012	1,78	2,19 (м. Київ)	1,52 (Рівненська обл.)	0,67	1,44	85,39
	2013	6,18	6,87 (м. Київ)	5,06 (Миколаївська обл.)	1,81	1,36	81,88
17. ССЦ на картоплю, грн./кг	2012	2,23	2,84 (Донецька обл.)	1,41 (Волинська обл.)	1,43	2,01	63,23
	2013	5,29	6,24 (Донецька обл.)	4,05 (Закарпатська, Чернігівська обл.)	2,19	1,54	76,56
18. ССЦ на цукор, грн./кг	2012	6,29	7,45 (м. Київ)	5,62 (Житомирська обл.)	1,83	1,33	89,35
	2013	7,81	9,00 (м. Київ)	7,13 (Закарпатська, Львівська обл.)	1,87	1,26	91,29

продовж. табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8
19. ССЦ на моркву, грн./кг	2012	2,97	3,93 (м. Київ)	2,16 (Рівненська обл.)	1,77	1,82	72,73
	2013	3,88	4,62 (Донецька обл.)	3,02 (Рівненська обл.)	1,60	1,53	77,84
20. ССЦ на буряк, грн./кг	2012	2,59	3,30 (м. Севастополь)	1,89 (Рівненська обл.)	1,41	1,75	72,97
	2013	3,58	4,30 (Донецька обл.)	2,93 (Рівненська обл.)	1,37	1,47	81,84

* середні споживчі ціни наведено на грудень місяць поточного року.

** розроблено за даними Державної служби статистики України [2–4]

Згідно даних табл. 1, приблизно однакові ціни на споживчому ринку за регіонами України спостерігаються на птицю (рівень диференціації – 1,14–1,15 разів), рибу морожену (рівень диференціації – 1,14–1,15 разів), олію соняшникову (рівень диференціації – 1,08–1,12 разів) і масло (рівень диференціації – 1,18–1,21 разів). Дещо вищим є рівень регіональної диференціації цін в Україні на такі продовольчі товари, як свинина (1,20–1,22 разів), яловичина (1,26–1,27 разів), крупи гречані (1,24–1,27 разів).

Найзначніший рівень регіональної диференціація цін у 2012–2013 роках був на сало (2,02 разів), картоплю (1,54–2,01 разів), хліб пшеничний з борошна вищого гатунку (1,77–1,92 разів), моркву (1,53–1,82 разів), хліб житній і житньо-пшеничний (1,42–1,45 разів), буряк (1,47–1,75 разів), цибулю ріпчасту (1,36–1,44 разів). При цьому, нижчими середнього в країні рівня, були ціни на:

- рис – у 15-и регіонах (АРК, Вінницька, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Харківська, Чернігівська області);

- хліб пшеничний з борошна вищого гатунку – у 19-и регіонах (АРК, Крим, Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Черкаська, Чернігівська, Чернівецька області);

- хліб житній, житньо-пшеничний – у 17-и регіонах (АР Крим, Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Запорізька, Івано-Франківська, Кіровоградська, Львівська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Харківська, Черкаська, Чернігівська області, м. Київ, м. Севастополь);

- сало – у 20-и регіонах (АР Крим, Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Кіровоградська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька області);

- картоплю – у 15-и регіонах (Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Львівська, Рівненська, Миколаївська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області);

- моркву – у 17-и регіонах (АР Крим, Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Житомирська, Запорізька, Київська, Львівська, Миколаївська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області);

- буряк – у 16-и регіонах (АР Крми, Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Житомирська, Запорізька, Київська, Львівська, Миколаївська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Харківська, Херсонська, Черкаська, Чернігівська області);

- цибулю ріпчасту – у 14-и регіонах (АР Крим, Вінницька, Дніпропетровська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Харківська, Херсонська, Хмельницька області).

Такий значний рівень міжрегіональних асиметрій у рівнях цін свідчить про розінтегрованість внутрішнього ринку країни. Більше того, в Україні спостерігається й суттєва внутрірегіональна диференціація цін. Однак, розглядаючи внутрішній ринок держави як єдиний економічний простір, потрібно, щоб міжрегіональна диференціація цін не набувала такого значення, при якому економіка країни буде діяти не як система, а як набір різнорідних елементів, бо це загрожує розвалом системи на частини [5].

В цілому регіонами України із порівняно найдешевшими товарами є регіони із низьким рівнем соціально-економічного розвитку – Рівненська, Чернівецька, Тернопільська, Чернігівська та Вінницька області, а регіонами із найбільш дорогими товарами – м. Київ, м. Севастополь, Донецька, Київська та Луганська області. Місто Київ, будучи регіоном

України найбільш високого соціально-економічного розвитку, є лідером за цінами практично на всі групи товарів і послуг. Таким чином, аналіз регіональної диференціації цін в Україні показує, що існує певна пряма залежність між рівнем споживчих цін і чисельністю населення регіону, а також між рівнем споживчих цін і рівнем соціально-економічного розвитку регіону.

Варто зауважити і те, що саме у регіонах з найвищими рівнями середніх споживчих цін спостерігаються найвищі індекси споживчих цін (індекси інфляції), а це відповідно ще більш посилює міжрегіональну диференціацію цін в Україні (табл. 2), а також і загалом диференціацію соціального розвитку регіонів країни, адже «рівень життя населення досить чутливий до показника індексу споживчих цін» [6, с. 4]. До того ж на товари, рівень диференціації цін за якими найзначніший, спостерігаються найвищі значення індексів споживчих цін.

Таблиця 2

Аналіз регіональної диференціації індексів споживчих цін (ІСЦ) на товари та послуги в Україні ***

Показники	Роки	Середнє значення в Україні	Максимальне значення (регіон)	Мінімальне значення (регіон)	Розмах варіації (ст.4-ст.5)	Рівень диференціації (ст.4/ст.5)	Мінімальне значення порівняно з середнім (ст.5-ст.3)
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Індекс споживчих цін (індекс інфляції) *	2000	125,8	129,1 (Херсонська обл.)	120,2 (Чернігівська обл.)	8,90	1,07	-5,60
	2012	99,8	101,6 (м. Київ)	98,4 (АР Крим)	3,20	1,03	-1,40
	2013	100,5	101,5 (м. Київ)	99,2 (Тернопільська обл.)	2,30	1,02	-1,30
	2014 **	121,2	123,6 (Одеська обл.)	118,1 (Донецька обл.)	5,50	1,05	-3,10
2. ІСЦ на продукти харчування та безалкогольні напої **	2012	97,7	100,9 (м. Київ)	96,1 (АР Крим, Запорізька обл.)	4,80	1,05	-1,60
	2013	99,3	100,6 (Донецька, Луганська обл.)	97,5 (Рівненська обл.)	3,10	1,03	-1,80
	2014 **	120,0	124,7 (Луганська обл.)	115,9 (Херсонська обл.)	8,80	1,08	-4,10

продовж. табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8
3. ІСЦ на алкогольні напої, тютюнові вироби	2012	107,0	109,9 (Донецька обл.)	102,4 (Закарпатська обл.)	7,50	1,07	-4,60
	2013	110,1	112,8 (Тернопільська обл.)	107,2 (Чернівецька обл.)	5,60	1,05	-2,90
	2014 **	123,6	126,7 (Житомирська обл.)	119,3 (Донецька обл.)	7,40	1,06	-4,30
4. ІСЦ на одяг і взуття	2012	97,7	100,7 (Закарпатська обл.)	91,6 (Сумська обл.)	9,10	1,10	-6,10
	2013	96,5	100,4 (Дніпропетровська обл.)	90,7 (Сумська обл.)	9,70	1,11	-5,80
	2014 **	113,5	130,7 (Закарпатська обл.)	98,1 (Донецька обл.)	32,60	1,33	-15,40
5. ІСЦ на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива	2012	100,7	104,8 (Харківська обл.)	97,0 (Одеська обл.)	7,80	1,08	-3,70
	2013	100,3	103,5 (Волинська обл.)	98,7 (Львівська обл.)	4,80	1,05	-1,60
	2014 **	132,6	144,8 (Одеська обл.)	115,0 (Луганська обл.)	29,80	1,26	-17,60
6. ІСЦ на послуги у сфері охорони здоров'я	2012	102,0	104,5 (м. Севастополь)	98,0 (Вінницька обл.)	6,50	1,07	-4,00
	2013	103,0	107,5 (Чернігівська обл.)	101,1 (Вінницька обл.)	6,40	1,06	-1,90
	2014 **	126,5	135,9 (Львівська обл.)	119,8 (Донецька обл.)	16,10	1,13	-6,70
7. ІСЦ на предмети домашнього вжитку, побутову техніку та поточне утримання житла	2012	100,5	101,5 (Волинська обл.)	98,1 (Вінницька обл., м. Севастополь)	3,40	1,03	-2,40
	2013	99,3	100,8 (Одеська обл.)	97,2 (Вінницька обл.)	3,60	1,04	-2,10
	2014 **	123,2	133,5 (Херсонська обл.)	115,2 (Вінницька обл.)	18,30	1,16	-8,00
8. ІСЦ у сфері транспорту	2012	104,1	107,6 (Донецька обл.)	101,9 (м. Севастополь)	5,70	1,06	-2,20
	2013	101,3	109,4 (Харківська обл.)	98,4 (Одеська обл.)	11,00	1,11	-2,90
	2014 **	137,7	143,8 (Закарпатська обл.)	130,4 (Харківська обл.)	13,40	1,10	-7,30

продовж. табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8
9. ІСЦ у сфері зв'язку	2012	101,4	101,8 (м. Київ, Львівська, Київська обл.)	99,9 (м. Севастополь)	1,90	1,02	-1,50
	2013	100,7	101,1 (Дніпропетровська, Житомирська обл.)	99,2 (Донецька обл.)	1,90	1,02	-1,50
	2014**	102,2	105,3 (Запорізька обл.)	99,2 (Херсонська обл.)	6,10	1,06	-3,00
10. ІСЦ у сфері відпочинку і культуру	2012	100,2	103,0 (м. Київ)	97,0 (Вінницька обл.)	6,00	1,06	-3,20
	2013	99,7	101,4 (Донецька обл.)	95,3 (м. Севастополь)	6,10	1,06	-4,40
	2014**	120,3	128,4 (м. Київ)	113,0 (Донецька обл.)	15,40	1,14	-7,30
11. ІСЦ у сфері освіти	2012	104,4	110,6 (Запорізька обл.)	100,9 (Івано-Франківська обл.)	9,70	1,10	-3,50
	2013	102,2	105,4 (Київська обл.)	98,1 (Полтавська обл.)	7,30	1,07	-4,10
	2014**	104,6	112,6 (Херсонська обл.)	98,9 (Закарпатська обл.)	13,70	1,14	-5,70
12. ІСЦ у сфері ресторанів та готелів	2012	102,8	105,4 (м. Київ)	100,8 (АР Крим)	4,60	1,05	-2,00
	2013	101,4	104,6 (м. Севастополь)	99,4 (Харківська обл.)	5,20	1,05	-2,00
	2014**	112,1	118,3 (Вінницька обл.)	109,1 (Донецька обл.)	9,20	1,08	-3,00
13. ІСЦ на різні товари та послуги	2012	102,2	108,9 (Тернопільська обл.)	97,3 (Вінницька обл.)	11,60	1,12	-4,90
	2013	102,5	105,8 (м. Київ)	95,4 (Тернопільська обл.)	10,40	1,11	-7,10
	2014**	119,4	128,7 (Тернопільська обл.)	109,6 (Вінницька обл.)	19,10	1,17	-9,80

* грудень до грудня попереднього року.

** дані за 2014 рік наведено за листопад місяць (до грудня попереднього року). Дані наведено без урахування тимчасово окупованих територій. Дані може бути уточнено.

*** розроблено за даними Державної служби статистики України [2–4].

За даними Державної служби статистики України індекс споживчих цін у листопаді 2014 року становив 101,9%, а з початку року – 121,2% та індекс цін виробників промислової продукції у аналогічних періодах – відповідно 104,2% і 131,8% [7, с. 4]. Таким чином, станом на сьогодні спостерігаємо явище значного росту цін – гіперінфляції, що, «перерозподіляючи національний дохід, викликає різке розшарування суспільства, і, навіть, більше – є інструментом зміни його соціальної структури» [8, с. 181]. Подібний рівень інфляції спостерігався у 90-х роках ХХ ст., а також у 2000 та 2008 році. У 2012–2013 роках індекс споживчих цін відповідно складав 99,8%, 100,5%. Відтак, економіка регіонів України повернулася у 90-ті роки ХХ ст.

Різкий і значний ріст цін безперечно впливає на якість харчування та недоступність для широких верств населення багатьох ліків, у зв'язку з чим постійно збільшується кількість хворих на туберкульоз, темпи поширення якого в Україні є одними з найвищих в Європі [9].

Найбільше у січні-листопаді 2014 року зросли ціни у сфері транспорту і охорони здоров'я, на алкогольні та тютюнові вироби, житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива. Найнижчі значення індексів споживчих цін спостерігаються у сфері зв'язку (102,2%), освіти (104,6%) та у готельному й ресторанному господарстві (112,1%).

Продукти харчування та безалкогольні напої у січні-листопаді 2014 року в Україні подорожчали на 20,0% та рівень регіональної диференціації цін на них зріс до рівня 1,08 разів. Найзначніший ріст цін на дані товари споживчого ринку спостерігався за Луганською областю (124,7%), а найменший – за Херсонською (115,9%). Найбільше у даному періоді зросли ціни в регіонах України на рис та фрукти, зокрема, відповідно на 60,9% та 51,3% [4]. Ціни на продукти переробки зернових, рибу та продукти з риби, сало, яйця, цукор, м'ясо та м'ясопродукти, безалкогольні напої, хліб, макаронні вироби підвищилися на 32,5–22,4% стали дорожчими.

Водночас суттєво знизилися ціни на овочі, а саме – на 21,9%.

Алкогольні напої та тютюнові вироби за 11 місяців 2014 року подорожчали на 23,6%, у т.ч. алкогольні напої – на 23,9%, тютюнові вироби – на 23,4% [4]. При цьому найбільший темп росту цін на дані групи товарів відмічається у Чернівецькій (128,5%), Житомирській (126,7%) і Запорізькій (125,6%) областях.

Зростання цін у сфері охорони здоров'я на 26,5% у січні-листопаді 2014 року в основному було зумовлено подорожчанням фармацевтичної продукції на 41,0% [4]. Крім того, на 14,8% стали дорожчими амбулаторні послуги. Рівень диференціації регіонів України за індексом споживчих цін у сфері охорони здоров'я підвищився до 1,13 із значення 1,06 у 2013 році. У таких регіонах, як Дніпропетровська, Запорізька, Івано-Франківська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Харківська, Херсонська, Черкаська, Чернівецька області та м. Київ, індекс споживчих цін у сфері охорони здоров'я був вищим середнього значення в Україні.

Ціни (тарифи) на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива у січні-листопаді 2014 року зросли на 32,6%, що зумовлено підвищенням плати за каналізацію на 69,3%, природний газ – на 62,8%, водопостачання – на 47,4%, гарячу воду, опалення – на 42,0%, тверде паливо – на 30,5%, скраплений газ – на 22,7% та електроенергію – на 11,3% [4]. Рівень диференціації індексу споживчих цін на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива у аналогічному періоді становив 1,26 разів та найвищі значення такого індексу зафіксовано у Одеській (144,8%), Дніпропетровській (142,4%), Миколаївській (142,0%), Харківській (141,8) і Рівненській (140,7%) областях.

Підвищення цін на транспорт в січні-листопаді 2014 року в цілому на 37,7% пов'язано з подорожчанням автомобілів на 61,6%, палива та мастил на 58,3%, а також транспортних послуг на 20,6% [4]. Рівень диференціації регіонів України за індексом споживчих цін у сфері транспорту становив 1,1 разів та його максимальне значення становило 143,8% (Закарпатська обл.), а мінімальне – 130,4% (Харківська обл.).

Предмети домашнього вжитку, побутова техніка в аналогічному періоді подорожчали на 23,2%, зокрема товари для підтримки чистоти – на 34,1%, холодильники – на 27,1%, плити – на 24,3%, пральні машини – на 23,1% [4]. Ріст цін на дані підгрупи товарів за регіонами України також не був однаковим та варіював від 115,2% (Вінницька обл.) до 133,5% (Херсонська обл.).

У сфері відпочинку та культури ціни зросли на 20,3%, що насамперед відбулося через подорожчання туристичних послуг в 1,8 раза [4]. Рівень регіональної диференціації індексу споживчих цін у сфері культури та відпочинку становив 1,14. Ріст цін у даній сфері вище середнього рівня в Україні відмічене у 12-ти регіонах (Волинській, Житомирській, Запорізькій, Кіровоградській, Полтавській, Рівненській, Тернопільській, Харківській, Хмельницькій, Черкаській, Чернігівській областях і м. Київ).

На сьогодні основними факторами, що зумовлюють ріст цін в

Україні є політична ситуація в країні й нестабільна ситуація на сході, що в свою чергу обумовили економічну кризу та девальвацію гривні.

Висновки. Отже, регіональна диференціація цін в Україні як результат диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів країни є доволі таки суттєвою та в останні роки посилилась. Таке негативне явище не тільки гальмує розвиток внутрішнього ринку та економіки в цілому в регіонах нашої держави, але й заважає вступу України в міжнародні економічні організації [5].

Задля вирішення вказаних проблем, а також задля гарантування однакових умов проживання населенню країни за всією її територією, необхідно мінімізувати регіональну диференціацію цін. Подолання регіональної диференціації цін в Україні насамперед потребує стабілізації соціально-економічної ситуації в країні та динамічного її розвитку. За дослідженнями науковців, якщо рівень ВВП на душу населення складає 10–11 тис. дол. США, динаміка міжрегіональних диспропорцій дорівнює нулю [10, с. 52].

Вважаємо, основними шляхами подолання регіональної диференціації цін та стримання інфляційних процесів в Україні є: формування та реалізація політики конвергенції регіональної диференціації цін; посилення міжрегіонального співробітництва; стимулювання розвитку підприємництва та вітчизняного товаровиробництва; розвиток державно-приватного партнерства; систематичний моніторинг цінової ситуації в регіонах країни. Це дозволить підвищити доступність продовольчих товарів, житлово-комунальних послуг, посилить купівельну спроможність населення регіонів, перешкоджатиме необ'єктивному росту цін.

1. Холонюк О. Л. Регіональна диференціація цін як свідчення нерівномірного соціально-економічного розвитку регіонів України / О. Л. Холонюк // Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону : матеріали доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 18–20 травня 2011 р. / За заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2011. – 238 с. – С. 214–216.
2. Індеси споживчих цін за 2012 рік : стат. збірник. – К. : Державна служба статистики України, 2013. – 184 с.
3. Індеси споживчих цін за 2013 рік : стат. збірник. – К. : Державна служба статистики України, 2014. – 182 с.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Холонюк Е. Л. Региональная дифференциация цен как фактор локализации экономического пространства государства / Е. Л. Холонюк // Гуманитарные, социально-экономические и общественные науки. – 2013. – №1 // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.online-science.ru/m/products/economi_sciense/gid353/pg0/.

6. Рівень життя населення України / НАН України. Ін-т демографії та соц. дослідж., Держ. ком. статистики України; За ред. Л. М. Черенько. – К. : ТОВ «Видавництво «Консультант», 2006. – 428 с. – С. 417–426.
7. Про соціально-економічне становище України за січень – листопад 2014 року. – К. : Державна служба статистики України, 2014. – С. 82.
8. Холонюк О. Л. Теоретико-методологічні підходи до визначення сутності регіональної диференціації цін та її основні чинники / О. Л. Холонюк // Регіональна економіка. – 2012. – №2. – С. 177–183.
9. Вербицька Г. Л. Проблеми бідності та рівня життя населення України / Г. Л. Вербицька // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10045/1/47.pdf>
10. Стратегії розвитку регіонів: шляхи забезпечення дієвості : зб. матеріалів круглого столу / за ред. С. О. Білої. – К. : НІСД, 2011. – 88 с.